

Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές
Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Έρευνα»

Μάθημα: Ένοπλες Συγκρούσεις και Εκπαίδευση

Τύπος: Επιλογής

Υπεύθυνος Μαθήματος: Ανδρέας Λιαρόπουλος

Διδάσκοντες: Ανδρέας Λιαρόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής
Νικόλαος Ραπτόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής
Φωτεινή Ασδεράκη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Περιγραφή:

Το μάθημα «Ένοπλες Συγκρούσεις και Εκπαίδευση» εξετάζει τον ρόλο που διαδραματίζει η εκπαίδευση σε κοινωνίες που βιώνουν μια μορφή ένοπλης σύγκρουσης ή καλούνται να διαχειριστούν τα επακόλουθα μιας ένοπλης σύγκρουσης. Στο πλαίσιο του μαθήματος θα αναλυθεί ο ρόλος των εκπαιδευτικών συστημάτων σε κοινωνίες όπου λαμβάνει χώρα μια παρατεταμένη σύγκρουση, αλλά και η σημασία της εκπαίδευσης ως εργαλείο ανοικοδόμησης μιας κοινωνίας και συμφιλίωσης των αντιτιθέμενων πλευρών. Αρχικά θα αναλυθεί η τυπολογία και τα αίτια των ένοπλων συγκρούσεων, ενώ αναφορά θα γίνει και στην έννοια της επέμβασης και των ειρηνευτικών αποστολών. Στη συνέχεια θα εξεταστούν κρίσιμες πτυχές της εκπαίδευσης που έχουν να κάνουν με το πολεμικό φαινόμενο, όπως η διαδικασία της συμφιλίωσης και ανοικοδόμησης εθνών που είχαν την εμπειρία της εμφυλιοπολεμικής σύγκρουσης, η σημασία της συλλογικής μνήμης στην εκπαίδευση, ο ρόλος της θρησκείας στην εκπαίδευση, και τα σύγχρονα διεθνικά φαινόμενα της τρομοκρατίας και της μετανάστευσης.

Η ανάλυση των παραπάνω αντλεί παραδείγματα από μια σειρά διενέξεων που έλαβαν χώρα, κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, στην Ευρώπη (Βοσνία, Κόσοβο), στη Μέση Ανατολή (Ιράκ, Λιβύη, Συρία), στην Κεντρική Ασία (Αφγανιστάν) και στην Αφρική (Ρουάντα, Σομαλία).

Αξιολόγηση: Το μάθημα θα αξιολογηθεί με γραπτή εργασία έως 4.000 λέξεις σε μια από τις θεματικές ενότητες που θα παρουσιαστούν από τους διδάσκοντες.

Περιεχόμενα:

1. Εισαγωγή στο αντικείμενο των ένοπλων συγκρούσεων

Ανάλυση του ακαδημαϊκού αντικειμένου των ένοπλων συγκρούσεων. Αναφορά σε μορφές και τυπολογία συγκρούσεων: διασυνοριακές συγκρούσεις, εμφύλιες συγκρούσεις, γενοκτονία, παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτυχημένα κράτη, κράτη-παρίες, 'παγωμένες' συγκρούσεις, ασύμμετρες απειλές, ισλαμική τρομοκρατία, μετανάστευση, κ.ά. Διάκριση απειλών/συγκρούσεων που αφορούν τις

σχέσεις μεταξύ κρατών (διακρατικής μορφής - interstate) και αυτών που αφορούν το εσωτερικό των κρατών (ενδο-κρατικής μορφής - intrastate).

2. Τα αίτια των ένοπλων συγκρούσεων

Ποια είναι τα κυριότερα αίτια των διεθνών διενέξεων, ποια ερμηνεία δίνουν οι κυριότερες σχολές των διεθνών σχέσεων για τα αίτια των συγκρούσεων (χρήση ιστορικών και σύγχρονων παραδειγμάτων), ποιος ο ρόλος των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, NATO, ΕΕ); Διάκριση σε αίτια που αφορούν τη φύση των διακρατικών σχέσεων και σε αίτια που αφορούν το είδος και τη μορφή του ίδιου του κράτους.

3. Η άσκηση βίας στις διεθνείς σχέσεις και η έννοια της επέμβασης

Η έννοια της κρατικής κυριαρχίας και η άσκηση βίας στις διεθνείς σχέσεις. Ανάλυση σχετικών άρθρων του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Ορισμός της επέμβασης, είδη επέμβασης, αιτιολόγηση των επεμβάσεων, ηθικά, νομικά και πρακτικά διλήμματα σχετικά με την επέμβαση.

4. Η ανθρωπιστική επέμβαση και η ευθύνη για προστασία

Η έννοια της ανθρωπιστικής επέμβασης και τα επιχειρήματα υπέρ & κατά των ανθρωπιστικών επεμβάσεων. Οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η ανθρωπιστική επέμβαση και η ευθύνη για προστασία - responsibility to protect (R2P).

5. Ο θεσμός των ειρηνευτικών αποστολών

Ανάλυση του θεσμού των ειρηνευτικών αποστολών: αποστολές επιβολής της ειρήνης, αποστολές διατήρησης της ειρήνης, αποστολές οικοδόμησης της ειρήνης (κρατών-εθνών). Ο ρόλος του ΟΗΕ μετά το Ψυχρό Πόλεμο και η Agenda for Peace.

Βιβλιογραφία για τις διαλέξεις 1-5.

- Archaya, Amitav, 'Ανθρώπινη Ασφάλεια', στο Baylis, John, Smith, Steve and Owens, Patricia, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής* (Αθήνα: Επίκεντρο, 2013).
- Baylis, John, 'Διεθνής και παγκόσμια ασφάλεια στην μεταψυχροπολεμική εποχή', στο Baylis, John, Smith, Steve and Owens, Patricia, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής* (Αθήνα: Επίκεντρο, 2013).
- Bellamy, Alex and Wheeler, Nicholas J., 'Η ανθρωπιστική επέμβαση στην παγκόσμια πολιτική', στο Baylis, John, Smith, Steve and Owens, Patricia, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής* (Αθήνα: Επίκεντρο, 2013).
- Heywood, Andrew, 'Ανθρώπινα Δικαιώματα και Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις' στο *Διεθνείς Σχέσεις και Παγκόσμια Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2013).

- Hoffman, Stanley, *Χάος και Βία. Η Παγκοσμιοποίηση, τα Καταρρέοντα Κράτη, η Τρομοκρατία και η Αμερικάνικη Εξωτερική Πολιτική* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2011).
- Οικονομίδης, Σπύρος, 'Η έννοια της επέμβασης, οι στόχοι και τα εργαλεία της', στο Ντάλης, Σ. (επιμ.), *Από τον Μπούς στον Ομπάμα. Η Διεθνής Πολιτική σε έναν κόσμο που αλλάζει* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2010).
- Χατζηκωνσταντίνου, Κώστας, 'Ανθρωπιστική Επέμβαση και Ευθύνη για Προστασία', στο Τριανταφύλλου Δ., Υφαντής Κ. και Χατζηβασιλείου Ε., (επιμ) *Διεθνείς Σχέσεις. Σύγχρονη Θεματολογία και Προσεγγίσεις* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2008).
- Χειλά, Ειρήνη, *Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1999).
- Χειλά, Ειρήνη, *Οι Διεθνείς Συγκρούσεις στον 21^ο αιώνα. Ζητήματα Θεωρίας και Διαχείρισης* (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2013).
- Χριστοδουλίδης, Θεόδωρος και Μπουραντώνης, Δημήτρης (επιμ.), *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1998).

6. Συλλογική μνήμη, πόλεμος και εκπαίδευση

Εξέταση της θέσης του πολέμου στη συλλογική μνήμη και της επιρροής που αυτός ασκεί στην χάραξη εκπαιδευτικών στρατηγικών. Η αντιμετώπιση του «τραύματος» μεταπολεμικά. Το ζήτημα των σχολικών βιβλίων και συγγραμμάτων. Ενίσχυση της ειρήνης.

7. Εμφύλιοι πόλεμοι, συμφιλίωση και εκπαίδευση

Μελέτη των στρατηγικών εκπαίδευσης κατά την κοινωνικοπολιτική διαδικασία της συμφιλίωσης που ακολουθεί την εμφάνιση του εμφυλιοπολεμικού φαινομένου. Ανοικοδόμηση και εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών.

8. Θρησκεία, πόλεμος και εκπαίδευση

Εξέταση του ρόλου της θρησκείας στο πολεμικό φαινόμενο και στις στρατηγικές εκπαίδευσης. Έμφαση στις μονοθεϊστικές θρησκείες. Στόχοι και μέσα των θρησκευτικών θεσμών και κινήματων.

9. Εκπαίδευση και άλλα διεθνή φαινόμενα: τρομοκρατία και μετανάστευση.

Μελέτη της επίδρασης σύγχρονων διεθνικών φαινομένων που συνδέονται με τον πόλεμο, όπως η τρομοκρατία και η μετανάστευση, στην εκπαίδευση. Προβλήματα και τρόποι αντιμετώπισης.

Βιβλιογραφία για τις διαλέξεις 6-9.

- Barakat, Sultan et al., 'The role of basic education in post conflict recovery', *Comparative Education*, Vol. 49, no 2, pp.124-142.
- Carter, C. Candice, *Conflict Resolution and Peace Education. Implementation Across Disciplines* (Νέα Υόρκη: Palgrave Macmillan, 2010).

- Carter, C. Candice, *Conflict Resolution and Peace Education. Implementation Across Disciplines* (Νέα Υόρκη: Palgrave Macmillan, 2010).
- Gallagher, Tony, *Education in Divided Societies* (Νέα Υόρκη: Palgrave Macmillan, 2005).
- Gross, Zehavit, Davis, Lynn (Eds.) *The Contested role of Education in Conflict and Fragility* (Rotterdam: Sense, 2015).
- Korostelina, Karina, Lässig, Simone, *History Education and Post-conflict Reconciliation. Reconsidering joint textbook projects* (Abingdon: Routhledge, 2013).
- Korostelina, Karina, Lässig, Simone, *History Education and Post-conflict Reconciliation. Reconsidering joint textbook projects* (Abingdon: Routhledge, 2013)
- McGlynn, Claire et al., *Peace Education in Conflict and Post Conflict Societies. Comparative Perspectives* (Νέα Υόρκη: Palgrave Macmillan, 2009).
- McGlynn, Claire et al., *Peace Education in Conflict and Post Conflict Societies. Comparative Perspectives* (Νέα Υόρκη: Palgrave Macmillan, 2009).

10. Η Εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσεων

Η μελέτη περιλαμβάνει τις πολιτικές και τα μέτρα για την εκπαίδευση των προσφύγων, των εσωτερικά εκτοπισμένων και τις πολιτικές για την εκπαίδευση σε συνθήκες ένοπλων συγκρούσεων, ανασφάλειας και αστάθειας, όπως αυτές υλοποιούνται από Διεθνείς Οργανισμούς.

11. Εκπαίδευση για την Ειρήνη

Διεθνείς οργανισμοί και η εκπαίδευση για την ειρήνη. Τα προγράμματα της Ύπατης Αρμοστείας, της Unicef και της Unesco (UNESCO Global Initiative for Building a Culture of Peace through Education and Youth Empowerment).

Βιβλιογραφία για τις διαλέξεις 10-11.

- UNESCO Institute for Statistics, 2010. The hidden crisis - armed conflict and education: The quantitative impact of conflict on education. Think-piece prepared for the Education for All Global Monitoring Report 2011
- UNESCO, 2010. Education under attack, 2010. Global study on targeted political and military violence against education staff, students, teachers, union and government officials and institutions.
- Save the Children, 2013. Attacks on education: the impact of conflict and grave violations on children's futures.
- UNESCO, 2013. Children still battling to go to school. Education for All Global Monitoring Report Policy Paper 10.
- UNICEF, 2013-14, Learning for Peace Annual Reports

- <http://learningforpeace.unicef.org/resources/learning-for-peace-annual-reports/>
- UNICEF, 2016, Skills for Peace: Strengthening peacebuilding competencies among youth in Uganda.
- UNICEF 2016, Gender, Education and Peacebuilding: A Review of Learning for Peace Case Studies.